

ZPRAVODAJ

JIHOČESKÝM BOTANIKŮM

Roč. X.

ČERVEN 1969

Čís. 1.

Zpráva o činnosti Jihočeské pobočky ČSBS v roce 1968

Klavní činností pobočky v uplynulém roce byl floristický výzkum jižní části Čech zajištěný ve spolupráci s Botanickým ústavem ČSAV v Průhonických. Výzkumu se zúčastnilo 12 pracovníků pobočky, kteří během roku podnikli celkem 170 výzkumných cest, což je o 17% více než v roce 1967. Získaný floristický materiál bude po spracování postupně uveřejněn v individuálních a kolektivních příspěvcích.

Ve dnech 17.-22.6.1968 uspořádala pobočka kolektivní exkurzi na Českokrumlovsko, které se zúčastnilo 6 pracovníků. Výsledky exkurze budou zahrnuty do připravovaného kolektivního příspěvku ke květeně Českokrumlovska.

Podobně jako v letech minulých byla i v roce 1968 připravena pro tisk již 3. část Floristického materiálu ke květeně jižní části Čech, která byla otištěna ve sborníku Jihočeského muzea (čís. 3, roč. 1968). Práce, do které přispělo 35 pracovníků, obsahuje přes 1000 lokalit od 6 fytogeograficky významných druhů rostlin.

Jihočeské muzeum vydalo práci St. Kučeru a kolektivu - Botanická bibliografie jižních Čech II. Zpravodaj jihočeských botaniků byl vydan v 1 čísle.

Byla navázána spolupráce s Pedagogickou fakultou v Č. Budějovicích při zadávání témat diplomových prací posluchačů. Bylo zadáno několik témat týkajících se výzkumu květeny. Dále byl navázán styk s pracovní skupinou pro studium a ochranu československých vstavačovitých rostlin, která byla ustavena při Východočeské pobočce ČSBS.

Práci pobočky řídil 12 členný výbor s předsedou V. Chánem, náměstkou předsedou prof. biol. St. Kučerou a jednatelem J. Vaněčkem. Pobočka měla 40 členů a 29 spolupracovníků. Výroční schůze se konala dne 13.4.1969 za přítomnosti 18 pracovníků.

KRAJSKÉ STŘEDISKO
státní památkové péče
a ochrany přírody
v ČS. BUDĚJOVICích
inv. čís.: 519109-6

Floristický materiál ke květeně jižní části Čech IV.

V minulém čísle Zpravodaje (čís.1/1968 str.1-2) byl uveden seznam rostlin, které budou zařazeny do příštího kolektivního příspěvku. Původní termín dodání příspěvků jednotlivých sběratelů (1.červen 1969) prodlužujeme do 1.října 1969 a žádáme všechny členy a spolupracovníky pobočky, kteří mají zájem uveřejnit touto formou své nálezy, aby lokality druhů uvedených v minulém Zpravodaji zaslali v předepsané úpravě na adresu: Václav Chán, Šveranova 867, Strakonice I.

Těm pracovníkům, kteří již příspěvky zaslali, děkujeme za jejich spolupráci.

Atlas rozšíření rostlin v jižní části Čech II.

Po jednání s autory, kteří budou připravovat rukopis 2.části Atlastu, byl zúžen počet uvažovaných druhů. V 2.části Atlastu budou zpracovány následující druhy: *Betula nana*, *Calla palustris*, *Cephalanthera alba*, *Cephalanthera rubra*, *Chamaebuxus alpestris*, *Cryptogramma crispa*, *Dianthus superbus*, *Gentiana ciliata*, *Gentiana cruciata*, *Gentiana pneumonanthe*, *Iris sibirica*, *Lunaria rediviva*.

Žádáme všechny členy a spolupracovníky pobočky, kteří neměli dosud možnost zaslat své nálezy nebo kteří našli v letošním roce již další lokality a měli by zájem je poskytnouti pro Atlas, aby popisy lokalit (zpracované podle vzoru uvedeného v minulém čísle Zpravodaje) urychleně zaslali na adresu: Václav Chán, Šveranova 867, Strakonice I.

Všem našim spolupracovníkům, kteří již příspěvky do Atlastu zaslali, mnohokrát děkujeme za jejich spolupráci.

EXKURZE

V letošním roce budou uspořádány vedením pobočky 2 kolektivní exkurze (několikadenní) - v 2. polovině července na Českokrumlovsko, v srpnu do okolí Milevské na Táborsku. Datum exkurzi nebylo dosud stanoven. Blížší podrobnosti o exkurzi na Českokrumlovsko sdělí zájemcům prom.biol. St. Kučera, Hodějovice 67, p.Č. Budějovice VIII. Podrobnosti o exkurzi na Milevsko sdělí V. Chán, Šveranova 867, Strakonice I. Je potřeba, aby případní zájemci zaslali urychleně přihlášky na adresy uvedených pracovníků.

Kromě kolejivních exkurzí budou organizovat vedoucí flor.výzkumu jednotlivých oblastí na území jižní části Čech exkurze v rámci oblastí. Blížší podrobnosti o chystaných exkurzích zjistí zájemci přímo u vedoucích, jejichž adresy současně uvádíme:

Šumava (5), SZ část: Josef V a n ě č e k, Hejná 70, p. Horažďovice,
okr. Klatovy

JV část: prom. biol. Stanislav Kučera, Hodějovice
ce 67, p. Č. Budějovice VIII.

Brdy (6): prom. ped. Jan Štěpán, Strážní 10, Praha 3

Novohradské hory (7): prom. biol. Stanislav Kučera, Hodějovice
ce 67, p. Č. Budějovice VIII.

Podhrdsko - 23§ Plánický hřeben (Nepomucko): prom. biol. Vladimír
Skalický, Benátská 2, Praha 2

23§ Východní Podhrdsko (Mirovice, Mirovicko, Březnicko,
Milínsko): Václav Cháň, Švermova 867, Strakonice I.

Českomoravská vysocina, česká strana (24)

Táborsko, Bechyňsko: Jaroslav Kaiser, Radětice
ce 45, p. Bechyně, okr. Tábor

Milevsko: Václav Cháň, Švermova 867, Strakonice I.

Pásovsko, Pelhřimovsko, Bumpolecko: Antonín Čábel =
r a, Malý Budíkov 79, p. Kejžlice,
okr. Pelhřimov

Jihočeský rybniční okres (29)

29a Budějovicko-vodňanská pánev: prom. biol. Stanislav
Kučera, Hodějovice 67, p.
Č. Budějovice VIII.

29b Třeboňská pánev: Rudolf Kurrka, Jindřichohradecká 56, Veselí nad Lužnicí II.
okr. Tábor

29c Jihočeská pahorkatina (Trhosvinensko, Kaplicko):
prom. biol. Stanislav Kučera, Hodějovice 67, p. Č. Budějovice VIII.

Předjizerský (35)

Sušicko, Horažďovicko: Josef Vanešek, Hejná 70,
p. Horažďovice, okr. Klatovy

Strakonicko, Vimperk: Václav Cháň, Švermova 867,
Prachaticko Strakonice I.

Českokrumlovsko, Vyšebrodsko: Václav Cháň, Švermova 867, Strakonice I.

Vltavsko-sázavské údolí (36)

36a. údolí Lužnice: Jaroslav Kaiser, Radětice
45, p. Bechyně, okr. Tábor

36§ Povltaví (Písecko): Dr. Rudolf Slabá, Nádražní 9, Písek

Vladimír Skálek:

Poznámky k jihočeským omějům (*Aconitum L.*) s klíčem k
jejich určení

A. Úvod.

Oměje patří k rostlinám, u nichž je nutno bedlivě zkoumat variabilitu na stanovišti. V tomto stadiu průzkumu dáném přednost provádění analýz, t. j. rozsáhlého hlavních morfotypů, které se v přírodě realizují. Teprve potéto fázi bude možno přikročit k definitivnímu taxonomickému hodnocení.

Již nyní je jasné, že jihočeské modře kvetoucí oměje patří do dvou vývojových okruhů, morfologicky a částečně i ekologicky diferencovaných: *A.napellus L.* (s.l.) a *A.variegatum L.* (s.l.). Mezi těmito vývojovými okruhy dochází běžně ke křížení, i když toto není zcela neomezeně.

Uvnitř jmenovaných vývojových okruhů jsou si taxony geneticky pochopitelně ještě blíže. Vznikly geografickou izolací během čtvrtobor. Ony morfotypy, jejichž areál je dodnes oddělen geograficky, rostou v populacích dosti stejnorodých, ne rozdíl od těch, u nichž dochází k intragresivní hybridizaci, střídající rozdíly i mezi znakově vykrajenými morfotypy.

V taxonomickém hodnocení nechci předbíhat studia většího materiálu a rovněž si chci vyvájit Gotzova pozorování o akromorfotazích v květních částech u *A.variegatum L.* (s.l.). Moje dosavadní zkušenosti Gotzova tvrzení nesdílejí. Podle mého názoru spíše působí na morfotypy okruhu *A.variegatum L.* (s.l.) vnější proetředí, jako sítě, jež v arčitých podmírkách začíná od hybridního ruje populace určitého složení (ve vyšších polohách převážně *A.grecile RCHB.*, v nižších polohách často *A.variegatum L.* s.str.), taxony zde uváděné (*A.grecile RCHB.*, *A.variegatum L.* s.str.) budou mít proto nejvíce hodnotu subspecií.

Z okruhu *A.napellus L.* jsou morfotypy areálově differencované lépe chráněny (např. karpatský morfotyp *A.firmum RCHB.* od *A.calibotryon* z hor Českého masivu), než ony, které rostou působí v téže oblasti. To jsou typy sympatrické, i když jsou ve svých sákladních morfotypech značně odchylné (např. *A.hians RCHB.* a *A.calibotryon RCHB.*). Jsem totéž názoru, že morfotypy v prvním případě bude správné hodnotit jako druhy, kdežto v druhém případě volit hodnocení nižší - subspecie; t. j. *A.calibotryon RCHB.* subsp. *calibotryon* a *A.calibotryon RCHB.* subsp. *hians* (RCHB.).

V tomto článku ze zmíněných důvodů rozlišuji všechny hlavní morfotypy, vyskytující se v jižní části Čech, jednotně, v hodnotě druhů.

B. Klíč k určení.

- 1a) Květy žluté, přilba válcovitá, mnohonásobně vyšší než široká *A. vulparia* RCHB. (*A.lycoctonum* euct.)
- b) Květy modré, modrofialové nebo bílavé, přilba polokulovitá nebo nanejvýše 2krát vyšší než šíreká 2
- 2a) Květní stopky nápadně hustě odstále chlupaté (krycimi i žlažnatými chlupy !) *A. paniculatum* LAMK.
- b) Květní stopky lysé nebo přitiskle chlupaté 3
- 3a) Květy světleji modré nebo modrofialové, vzácně i bílavé, lysé nebo jen na dvou postranních kališních lísticích spoře brvité. Přilba náhle zakončena dlouhým rovnovážným zobánkem. Výška přilby převyšuje šířku. Nektaria (v přilbě) na přímých nebo jen na konci mírně zahnutých stopkách, podkovovitě nazpět obrácená (jen u kříženců všechno na vrcholu ještě hlovovitě rozšířená), vždy lysá. Nitky tyčinek vždy lysé. Lodyhy často v horní třetině tenké a křivolaké, postranní větve často prodloužená, přímo nebo rovnovážně odstálé i obliquovitě níci. Listy na lící lesklé, matné, tenké ... skupina kolem druhu *A.variegatum* ... 4
(viz též křížence 7)
- b) Květy tmavě modrofialové, zejména postranní kališní lístky na vnitřní straně hustě dluze chlupaté. Přilba s krátkým zobánkem, polokulovitá, nízká; její výška zdělí šířky (u kříženců vyšší). Nektaria na zahnutých stopkách na konci tupě zakončená nebo i trochu zúžená v krátký výběžek, hladká a jen mírně (nikoliv podkovovitě) prohnutá, často brvitá. Nitky tyčinek brvitě nebo vždy lysé. Lodyhy vždy ztuha přímé a silné i v květenství, postranní větve krátké a většincu vzpřímené. Listy, zejména na rubu, lesklé a tuhé, až kožovité, jen vzácněji tenčí skupina kolem druhu *A.napellus* L. 5
- 4a) Přilby zřetelně odstálé od ostatních kališních lístků, vždy otevřené, nejsou kuželovité, ale vakovitě vyklenuté. Lodyha chabá, v horní části mcháčky křivolaká, postranní větve jsou rovnovážně odstálé nebo i obliquovitě níci. Květní stopky spodních květů značně delší než květy, většinou rovnovážně odstálé *A.variegatum* s.str.

(*A.variegatum* L. subsp. *variegatum*)

- b) Přilby vysoké, kuželovité, souměrně nebo jen mírně vpřed vyklenuté, přitisklé k ostatním kališním lístkům nebo jen mírně otevřené (var. *saxonicum*). Květonosná lodyha i v horní části zpravidla přímá, postranní větve přímo odstálé, květní stopky přímo odstálé, zpravidla nejsou delší než květy (stinné morfotypy rovněž s lodyhou chabou, s dlouhými rovnoprázně odstálými větvemi !!)
.. *A.gracile* RCHB. /*A.variegatum* L. subsp. *gracile* (RCHB.) GÁYER
- 5a) Květenství řídké, květy drobné. Přilba úzká s dolním okrajem vyklenutým, otevřená. Nektaria nehlavatá nebo jen nezřetelně, na vrcholu pouze s tupým výběžkem. Nektaria i nitky tyčinek hojně dlouze chlupaté
..... *A.hians* RCHB.
- b) Květenství mnohokvěté, jehlančcovité nebo válcovité, květy větší. Přilba širší, vždy přitisklá k ostatním kališním lístkům. Nektaria hlavatá. Nitky tyčinek a nektaria brvitě nebo lysé 6
- 6a) Stopky nektarií až na svém konci prohnuté, nektaria na konci hákovitě zahnutá, přilba vždy vyvýšená ... kříženci různých typů ze skupin *A.variegatum* x *napellus* ... 7
- b) Stopky nektarií vždy obléukovitě prohnuté, nektaria na konci hlevovitě zakloněná, přilba nízká, polokulovitá . 8
- 7a) Přilba široká, tráchu vpřed vyklenutá (spíše se podobá druhům z okruhu *A.napellus* L., např. *A.teuricum* WULF.), nitky tyčinek chlupaté. Rostliny s lesklými listy, pěstované v zahradách a jen tu a tam zplaňující
..... *A. x stoerckianum* RCHB. (?*A.neubergense* x
x *variegatum*)
- b) Přilba vysoká, kuželovitá, stejnoměrně vyklenutá. Spontánní kříženci v přírodě, rostlinky v celkovém vzhledu bližší k *A.gracile*. Typ s lysými nitkami tyčinek odpovídá označení *A. x palmatifidum* RCHB., typ s chlupatými nitkami tyčinek označení *A. x exaltatum* BERNH. s.str. Souborné označení v širším slova smyslu zahrnující oba typy
..... *A. x exaltatum* BERNH. (*A.callibotryon* x *gracile* GÁYER)
- 8a) Rostlinky vysoké, květenství bohatá. Nektaria i nitky tyčinek lysé nebo nanejvýše s několika dlouhými chlupy
..... *A.firmum* RCHB.

- b) Rostliny často nižší, květenství chudší. Nektaria řídce chlupatá, nitky tyčinek dlouze chlupaté
..... A. callibotryon RCHB.

C. Poznámky k jednotlivým druhům.

- 1) Aconitum vulparia RCHB.: v květeně ČSSR není jednotlivým taxonem. V jižních Čechách roste vzácně zejména v hlubokých údolích v sutových lesích (např. v údolí Lužnice na Táborsku, u Českých Budějovic, u Chrobola, na Českokrumlovském, někde asi i zplaněle (v lese v Terezině údolí pod hrází rybníka JZ od Údolí u Nových Hradů).

Při floristickém kursu Jihočeské pobočky ČSBS v Čes. Budějovicích r. 1960 jsme sbírali v hlubokém údolí potůčku S od kočky 464 m JV od Vidova exempláře nápadně chlupaté v květenství (hustými odstálými krycími chlupy), s přitiskle chlupatými semeníky. Podle Rothmaleru (1963) nelze tento morfotyp určit a mohlo by být chybně ztotožnován s A. vulparia RCHB. subsp. penninum (SER.) GÁYER. Klíč v Rothmalerovi je nutno doplnit takto:

- la) Semeníky lysé 2
b) Semeníky chlupaté (krycími nebo i žláznatými chlupy) . 4
4a) Semeníky s krycími i žláznatými chlupy
..... A. vulparia RCHB. subsp. penninum (SER.) GÁYER
(Tento taxon je znám z Alp od Francie až po celé Rakousko; Gáyer revidoval starší sběr od Havlíčkova Brodu; v jižní části Čech a Moravy není výskyt zcela vyloučen).
b) Semeníky pouze s přitisklými krycími chlupy
..... A. vulparia RCHB. f. galectonum (RCHB.) GÁYER
(= A. galectonum RCHB.)

Tento typ má patrně vyšší hodnotu než forma, ale bez podrobnějšího studia jej takto označuji. Sem patří i rostlina od Vidova. Dosud byl tento morfotyp Gáyerem revidován z oblasti Alp (od bavorské části Salcburských Alp na východ) a z pásu pramátranských pohoří v Maďarsku. Zdá se, že zejména v alpské oblasti jsou soustředěny oměje A. vulparia RCHB. nejen s chlupatými semeníky, ale i jinak význačně chlupaté v květenství; odtud vyznívá jejich rozšíření v jižních Čechách a na Moravě. Proto je nutno všem lokalitám A. vulparia RCHB. v jižních Čechách věnovat pozornost. Podle Dostála (1958) by byly rostliny od Vidova zase určovány jako A. vulparia RCHB. subsp. puberulum (SER.) GÁYER, k níž jistě rostliny inklinují (chlupy v květenství jsou husté a rovnovážně odstálé, nikoli kadeřavé). A.v. subsp. puberulum má však lysé semeníky a naopak listy jsou

hustěji chlupaté.

- 2) Aconitum variegatum L. s.str. zdá se, že v celém svém areálu roste vzácně. Z jižních Čech jsem viděl nebo revíroval tento druh z Počátků (od Horažďovic) a z údolí Lužnice a Vltava. Více dokladů jsem však viděl odjinud z českých zemí a ze Slovenska. V Německu je znám pouze z alpské oblasti.

Hlavní rozlišovací znaky jsou v květech, zejména v tvaru přilby, nikoliv ve vrcholu, listech a v rozvíjení lodyhy. Druhovou odlišnost od blízkých typů je možno stanovit až po revizi většího materiálu. Přechodných typů je totiž mnoho. Nejpřibuznějším druhem je západoevropský druh Aconitum rostratum BERNH. s přilbou obloukovitě vpřed vychýlenou. Údaje o výskytu tohoto druhu z ČSSR jsou mylné.

- 3) Aconitum gracile RCHB. (A. variegatum suct. bohem. p.p. mej.):

K tomuto druhu se vztahuje většina údajů z jižních Čech; pokud ovšem byly určeny jako A. variegatum L. s.l. Také některé údaje, "A. nepellus" z nižších poloh v jižních Čechách se rovněž mohou vztažovat k tomuto druhu, jestliže se však nejedná o křížence; především o A. x stoerckianum RCHB. zplanělé ze zahrady. Vysoká kuželovitá přilba je podle mého názoru nejlepším diakritickým znakem pro A. gracile. A. gracile může mít rovněž poněkud otevřenou přilbu /A. gracile RCHB. var. saxonicum (RUPR.) GAYER/. Rostliny ze stinných stanovišť mají na vrcholu ± chabou lodyhu s rovnovážně až obloukovitě odstálými větvemi, což jsou konvergentní znaky k A. variegatum L. s.str.

Druhu A. gracile na vápencích v oblasti sudetské a karpatské nutno věnovat zvýšenou pozornost. Vedle A. gracile tu totiž roste ještě A. dominii SILLINGER (1933), jehož doklady jsem viděl z Rýchor. z Velké a Malé Fatry, Nízkých a Belanských Tater a mimo ČSSR ještě z Alp. V jižních Čechách neroste; rovněž alpský druh A. judenbergense RCHB., s poměrně nízkou a širokou přilbou k nám nezasahuje. Aconitum dominii poctevřenou přilbou, krátkými květními stopkami a hustě olistěnou lodyhou, listy s úzkými úkrojkami spíše připomínajícími druhy z okruhu A. nepellus L. s.l. a zejména řapíky těsně přitisklými k lodyze se liší od A. gracile.

K určení oséjů z okruhu A. variegatum L. s.l. lze použít z naší literatury práci Sillingerovo (1933).

- 4) V jižních Čechách asi pomíjivě zplaněl v údolí Vltavy pod Zvíkovem i alpský s východokarpatský druh A. psniculatum LAMK. s listy podobnými Geranium pratense L., s rozkladitě latnatým květenstvím a s květními stopkami hustě odstálé chlupatými (krycími i žleznatými chlupy!).

- 5) Aconitum napellus L. /při hodnocení jako subspecie známý v literatuře jako A. napellus L. subsp. linneanum (GAYER) DOSTÁL/, je druh švédský. V několika příbuzných morfotypech, zde uváděných jako mikrospecie, roste v evropských horách. Aconitum neubergense DC. (= A. napellus L. subsp. neomonitanum (WULF) GAYER, A. n. subsp. eminens (KOCHE) J. MURR) jsem v materiálu z ČSSR neviděl; naproti tomu západoevropský

oměj A. pyramidale MILL. s velmi bohatým, jehlancovitým hroznem (připomíná Lupinus polyphyllus LINDEL.), často v bělokvětých sortách se ojediněle pěstuje i v ČSSR. V ČSSR rosnou mikrospecie (drobné druhy) A. hiens RCHB., A. callibotryon RCHB., A. firmum RCHB. a A. tauricum WULF.; na území jižních Čech pouze první dva drobné druhy. Jména A. napellus L. s.l. můžeme použít jedině pro seoborné označení komplexu těchto mikrospecií.

6) Aconitum firmum RCHB.: Doklady tohoto morfotypu jsem viděl pouze z oblasti sudetské a karpatské. Při informativní revizi materiálu z jižních Čech jsem se s rostlinami s lysými nektarii i nitkami tyčinek nesetkal. Výskyt v jižních Čechách je krajně nepravděpodobný; přesto jsem tento oměj zařadil do Kliče.

7) Aconitum tauricum WULF.: Roste v Alpách a na Slovensku s jistotou ve Vysokých a Nízkých Tatrách; dále potom od Vysokých Polonin na Zákarpatské Ukrajině až do hor Sedmihradské.

Je význačný hustě olistěnou lodyhou a hustým, válcovitým hroznem květů, květy velkými, s výsce vyklenutou přilbou a tupě zakončenými nektarii. Výskyt v jižních Čechách je krajně nepravděpodobný.

8) Aconitum callibotryon RCHB.: je nejnějnější morfotyp oměje označovaného jako "A. napellus L." ve vyšších polohách Šumavy. Roste dále v horách českých zemí.

9) Aconitum hiens RCHB.: Listy jsou jemnější a jen mírně podvinuté (A. callibotryon RCHB. má listy kožovité a na okrajích nápadně podvinuté). Listové úkrojky jsou až 2 cm široké, takže sběratele může napadnout, že se jedná o intermediérní typ mezi druhy okruhu A. napellus L. s.l. a A. variegatum RCHB. s.l.

Nejmenší květy ze všech našich modrých omějů, otevřená, nízká přilba, ale zejména znaky na petaloidních nektariích svědčí o samostatnosti tohoto druhu. Také největší počet trichomů na nektariích a nitkách tyčinek ukazuje, že habituální intermediérnost A. hiens RCHB. je pouhou konvergencí, která však nemá nic společného s intermediérními znaky u skutečných kříženců.

Dosud byl tento druh uváděn jen z vyšších poloh severozápadní části Šumavy (Gáyer 1912 na Železnorudsku). Osobně jsem v jižních Čechách tento druh sbíral nebo revidoval sběry od Lencry a od Kvildy (leg. Vaněček) a v netypických exemplářích z Vyšebrodského. Mimo Šumavu jsem revidoval doklady z Krkonoše a Jeseníků.

10) Z kříženců jsem podél horní Malše u Horního Dvořiště a Rychnová nad Malší sbíral s Dr. J. Houfkem typy bližší A. gracile RCHB., odpovídající morfotypu A. x palmatifidum RCHB.

11) Ze zahrad zplaňuje A. x steuerckianum RCHB. V Rothmalerově Kliče (Rothmaler 1963) je použito tohoto jména i pro označení spontánního křížence jiných rodičovských párů, což pokládám za chybné. Probímatika kříženců se mi zdá být správně interpretována v Dostálkově Květeně nebo Kličích, podle nichž však jiné jihočeské oměje nelze určovat.

Nakonec prosím všechny pracovníky pobočky, aby sledovali v příštích letech oměje a event. mi poslali materiál k revizi.

D. Pokyny k sběru jihočeských omějů.

Jihočeské druhy omějů sbíráme pokud možno kvetoucí, jak vyplývá z určovacího klíče. Není-li možno tuto podmíinku splnit (sběr z míst, kam se sběratel zřík jindy dostane), pak sebereme alespoň rostliny odkvetlé nebo plodné, event. neopek rostliny s vyvinutými poupaty. I tento materiál je možno často, i když ne vždy a ne bez potíží a jednoznačně, určit.

Na lokalitě sbíráme rostliny, které nemají v květech hymen označená nektaria. Znaky na mednících se nejlépe pozorují na živém materiálu. Je možno již na lokalitě, zejména u dokvětajících rostlin, kde květní části snadno opadávají, uchovat tyto části v přiložené obálce. Dbáme při tom, aby květní části, (zejména petaloidní nektaria), pocházely ze stejného jedince, jako položka květonosné lodyhy.

Sušíme rychle, pod dostatečným sice, ale raději mírnějším zatížením. Při dlouhém sušení květy často plsniví a při silném zatížení se např. uměle otvírají přilby omějů, a to i těch, které mají jinak květy zcela zavžené.

Malý formát herbáře určuje, že sběratel vybírá oměle rostliny nevětvené a nejmenší a nikoli rostliny, které představují na lokalitě normál. Postranní větve zásadně neohybáme obloukovitě, ale, v případě nutnosti, obracíme v ostrém úhlu (neulemuje!), Jedině tak je možno odlišit přirozený směr postranních větví od umělé úpravy (zejména u okruhu A. variegatum).

Na etiketu píšeme podle vlastního topografického a fenzologického údaje:

1) údaje o stanovišti: v zahrádce, v parku, v pobřežních porostech podél řeky, suťový les s klenem, atd.

2) poznámenat údaje, zda na lokalitě nebo v okolí neroste ještě jiný morfotyp. Ten je nutno rovněž sebrat (oddeleně!) a doplnit podobnou poznámkou.

3) jestliže dení rostlina sebrána celá, je nutno sebrat nejméně horní část květonosné lodyhy, (nejméně 3 dm) a přízemní listy z téhož jedince; na etiketě se pak uvede údaj o výšce rostliny.

Hlavní prameny literatury:

Dostál J. (1948-50): Květena ČSR. - Praha.

Gáyer J. (1912): Die bayerischen Aconita. - Ber. Bayer. bot. Ges. München 13:68-81.

- (1930): Nachträge und Berichtigungen zur Bearbeitung der Gattung Aconitum in der Ascherson-Graebner'schen Synopsis. - Magy. Bot. Lap., Budapest, 29:39-48 /zde i přehled jeho dalších, dřívějších prací, které proto neuvádí/

Gócz E. (1967): Die Aconitum variegata- Gruppe und ihre Bastarde in Europa - Feddes Repert. 76:1-62

Reichenbach H.T.L. (1820): Monographia generis Aconiti. I. Lipsiae.

- (1823-27): Illustratio specierum Aconiti generis. - Lipsiae.

- Rothmaler W. (1963): Exkursionsflora von Deutschland (IV).
Kritischer Ergänzungsband Gefäßpflanzen.- Berlin.
- Sillinger P. (1933): Československé druhy rodu Aconitum ze skupiny Cammaroides Rchb.- Věstn. král. čes. Společ. Nauk, cl. 2,
1932/16:1-5.
- Skalický V. (1966): Československé oměje (Aconitum L.).- Živa 52
(=14 ser. n.): 205-207.

ZPRAVODAJ jihočeských botaniků.- Vydává: Jihočeská pobočka
Čs. botanické společnosti v Českých Budějovicích pouze pro po-
třebu svých členů a spolupracovníků. Rediguje Václav Chán.
Rozmnožuji: ČZM Strakonice. Počet výtisků 120. Toto číslo vyšlo
30. června 1969.